

**TURUN
YLIOPISTO**

Esiopetuksen ja alkuopetuksen nivelvaiheen yhteistyö

Kandidaatintutkielma

Laatijat:

Ina Tanner

Noora Wasiljeff

Ohjaaja:

KT, varhaiskasvatuksen yliopistolehtori Anne Sorariutta

19.3.2025

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidatutkielma

Oppiaine: Kandidaatintutkielma

Tekijät: Ina Tanner, Noora Wasiljeff

Otsikko: Esiopetuksen ja alkuopetuksen nivelvaiheen yhteistyö

Ohjaaja: KT, varhaiskasvatuksen yliopistolehtori Anne Sorariutta

Sivumäärä: 37 sivua

Päivämäärä: 19.3.2025

Tutkimuksessa tarkasteltiin esiopetuksen ja alkuopetuksen nivelvaiheen yhteistyön toimivuutta yhdessä Satakunnassa sijaitsevassa päiväkodin esiopetusyksikössä ja alkuopetusyksikössä. Siirtymä esiopetuksesta peruskouluun on merkittävä vaihe lapsen elämässä. Stressittömällä siirtymällä voi olla suuri vaikutus lapsen akateemiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Tutkimusten mukaan (esim. Rantavuori ym. 2017) onnistunut nivelvaihe edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä, jossa opetussuunnitelmien tuntemus ja yhteiset toimintakäytännöt ovat keskeisiä. Esihenkilöiden osallistumisella ja resurssien turvaamisella on merkittävä rooli yhteistyön onnistumisessa. Tutkimus oli kvalitatiivinen tapaustutkimus, ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin sähköistä kyselylomaketta. Kysely sisälsi sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä ja vastaukset analysoitiin teemoittelun avulla. Tutkimukseen osallistui neljä alkuopetuksen opettajaa ja kaksi esiopetuksen opettajaa. Tutkimukseen kutsuttiin myös varhaiskasvatuksen lastenhoitajia ja erityisopettajia, mutta heidän vastauksiaan ei saatu. Tutkimuksen tulosten perusteella nivelvaiheen toimintasuunnitelma koettiin tärkeäksi yhteistyön tukena. Vastuunjaon osalta yhteistyössä oli selkeä työnjako, jossa vastuu painottui pääasiassa koulun puolelle. Suurin haaste yhteistyön sujuvuudessa liittyi aikataulujen yhteensovittamiseen, mikä vaikeutti tapaamisten järjestämistä ja yhteistä suunnittelua. Opetussuunnitelmien tuntemuksen merkityksestä esiopetuksen ja alkuopetuksen yhteistyölle oli eriäviä näkemyksiä. Esihenkilöiden rooli nähtiin enemmän resurssien turvaajana ja toimintaedellytysten mahdollistajana kuin aktiivisena yhteistyön osapuolena. Tutkimuksen perusteella nivelvaiheen yhteistyö toimii pääosin hyvin, mutta kehittämistarpeita on erityisesti aikataulujen yhteensovittamisessa ja tiedonkulussa. Esihenkilöiden roolia voisi vahvistaa erityisesti resurssien kohdentamisen ja uusien opettajien perehdyttämisen osalta. Lisäksi opetussuunnitelmien tuntemusta ja yhteistä suunnittelua voisi kehittää edelleen.

Avainsanat: alkuopetus, esiopetus, nivelvaihe, siirtymä, yhteistyö

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Teoreettinen viitekehys	7
2.1	Ekologinen näkökulma koulutustasojen siirtymiin	8
2.2	Vertikaalinen ja horisontaalinen siirtymä	8
2.3	Siirtymä esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien mukaan	9
2.4	Tutkimustuloksia esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheesta suomalaisessa koulutusjärjestelmässä	11
2.5	Katsaus esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheeseen Englannissa	13
3	Tutkimusongelmat	16
4	Menetelmä	17
4.1	Osallistujat	17
4.2	Tutkimuksen toteutus	18
4.3	Aineiston käsittely	18
4.4	Tutkimuksen eettisyys	19
5	Tulokset	21
5.1	Henkilöstön kokemukset nivelvaiheen yhteistyön sujuvuudesta	21
5.1.1	Opettajien laatima nivelvaiheen toimintasuunnitelma	21
5.1.2	Sopiminen vastuun jakamisesta sekä informoinnista	21
5.1.3	Ideoiden kirjaaminen sekä toteutuksesta päättäminen, yhteisistä työtavoista ja suunnitteluajasta sopiminen, haasteiden ratkaisu yhdessä	22
5.1.4	Opetussuunnitelmiin tutustuminen	22
5.1.5	Tiiminä toimiminen	23
5.2	Henkilöstön kokemukset esihenkilöiden osallisuudesta	24
6	Pohdinta	26
	Lähteet	32
	Liitteet	34
	Liite 1. Kyselylomake	34
	Liite 2. Tietosuojalomake	36

1 Johdanto

Esiopetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2017) mainitaan laadukkaan opetuksen perustaksi lapsen oppimisen polun eri vaiheiden, tavoitteiden sekä käytäntöjen tunteminen, jota esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö yhteistyöllään edistää. Tärkeänä pidetään myös oppimisen polun eri vaiheissa työskentelevän henkilöstön tutustumista toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin. Esiopetussuunnitelman perusteissa painotetaan suunnitelmallisuutta nivelvaiheiden käytännöissä sekä paikallisten varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen suunnitelmien yhteneväistä linjaa koskien nivelvaiheen käytäntöjä. Esiopetuksen perusteissa todetaan, että esiopetuksen sekä muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyön tavoitteena on muodostaa johdonmukainen, lapsen kasvua ja oppimista tukeva jatkumo. Käytäntöjen arviointi ja kehittäminen toteutetaan yhteistyössä oppimisen polun eri vaiheissa työskentelevän henkilöstön kesken.

Rantavuoren ja kumppaneiden (2017) tutkimuksessa on havaittu tärkeitä elementtejä onnistuneesta nivelvaiheen yhteistyöstä esi- ja perusopetuksen välillä. Näitä olivat opettajien perehtyminen sekä esiopetussuunnitelman perusteisiin että perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin ja molempien opetussuunnitelmien hyödyntäminen ja integroiminen nivelvaiheen käytäntöjen suunnitteluun. Keskeinen osa prosessia olivat yhteiset suunnittelupalaverit, joissa yhdessä suunniteltiin toimintaa ja hyödynnettiin jokaisen työntekijän omaa asiantuntemusta. Prosessin onnistuminen edellyttää nivelvaiheen käytäntöjen tavoitteiden luomista yhdessä. Yhteistyön ja toiminnan tavoitteena oli toimia lasten parhaaksi ja varmistaa heille sujuva siirtyminen esiopetuksesta peruskouluun.

Tutkimme tässä opinnäytteessä esiopetuksen ja alkuopetuksen välisen nivelvaiheen sisältämän yhteistyön toimivuutta Satakunnassa sijaitsevassa yhteistyötä tekevässä päiväkodin esiopetusyksikössä ja peruskoulussa. Valitsimme nämä opetuksen yksiköt niiden sijainnin vuoksi, sillä ne sijaitsevat lähellä toisiaan ja tekevät aktiivisesti yhteistyötä. Aihe on tärkeä tutkittavaksi, sillä siirtymä esiopetuksesta peruskouluun on tärkeä elämänvaihe jokaiselle lapselle. Stressittömällä siirtymällä on suuri vaikutus siihen, pystyykö lapsi saavuttamaan täyden potentiaalinsa akateemisesti ja sosiaalisesti (OECD, 2017). Nivelvaiheen toteutumisesta tarvitaan lisää tietoa, jotta toimintaa voidaan kehittää.

Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat nivelvaihe, jonka Opetus- ja kulttuuriministeriö (2024) määrittelee olevan erilaisten koulutusjärjestelmään kuuluvien koulutusten välinen vaihe, jossa sisällöt, tavoitteet, menetelmät tai opetusmuoto muuttuvat merkittävästi. Esiopetuksen ja

perusopetuksen välinen vaihe kuuluu koulutusten välisiin nivelvaiheisiin. Termillä ammattilaisten välinen yhteistyö tarkoitamme esiopetuksen henkilöstön sekä peruskoulun alkuopetuksen opettajien välistä yhteistyötä nivelvaiheessa. Tutkimuksessa esiintyy myös termi esihenkilöiden osallisuus, joka on merkittävä tekijä erilaisten prosessien onnistumiseen (Rantavuori ym., 2017). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2022) esittää esihenkilöiden osallisuudesta, että johtaja vastaa toimintakulttuurin kehittämisestä sekä toimintatapojen ja pedagogiikan johtamisesta. Hän edistää henkilöstön ja lasten osallisuutta varmistaen sitoutumisen yhteisiin käytäntöihin.

2 Teorettinen viitekehys

Ahtolan (2016) mukaan koulun aloittaminen on tärkeä vaihe ihmisen elämänsäällä ja vaikuttaa merkittävästi lapsen kehitykseen. Siirtymät, kuten koulun aloitus, ovat kehityksen kannalta erityisen tärkeitä, sillä niiden sujuminen voi vaikuttaa lapsen myöhempään kehitykseen joko edistävasti tai hidastavasti. Tällaisina hetkinä yksittäiset lapset ja perheet voivat tarvita tukea ja palveluja, mutta tärkeintä on huomioida koko koulutulosryhmän yhteiset tarpeet. Nivelvaiheen tukeminen tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden vaikuttaa lasten ja perheiden hyvinvointiin ja ehkäistä mahdollisia ongelmia, sillä tämä vaihe koskettaa koko ikäluokkaa. Huolellisesti tuettu nivelvaihe voi luoda vahvan pohjan lapsen koulutielle ja elämän muille kehitysvaiheille. Koulun aloituksen onnistuminen on tärkeää paitsi oppimisen, myös myöhemmän koulunkäynnin ja tulevien nivelvaiheiden kannalta. Esiopetuksen ja alkuopetuksen välinen monipuolinen ja aktiivinen yhteistyö on tehokas tapa varmistaa, että kouluun siirtyminen sujuu mahdollisimman myönteisesti niin lapsille, perheille kuin opettajillekin. Tutkimukset ovat osoittaneet, että tiivis yhteistyö nivelvaiheessa edistää paremmin oppimista ja sopeutumista myöhemmässä koulunkäynnissä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) todetaan varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen muodostavan johdonmukaisen kokonaisuuden, joka edistää ja luo pohjan elinikäiselle oppimiselle kehityksen ja oppimisen kannalta. Laadukkaan kokonaisuuden edellytyksenä on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen jatkuvuuden varmistamiseksi nivelvaiheet suunnitellaan huolellisesti ja niitä arvioidaan säännöllisesti. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa yhteistyön rakenteiden ja tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta, jotta siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen sujuvat mahdollisimman joustavasti. Myös esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2022) sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) korostavat nivelvaiheen yhteistyön tärkeyttä. Nivelvaiheen yhteistyö varmistaa sujuvan siirtymän esiopetuksesta perusopetukseen sekä edistää lapsen oppimista ja hyvinvointia.

2.1 Ekologinen näkökulma koulutustasojen siirtymiin

Soinin ja kumppaneiden (2013) mukaan siirtymä ei käsitteenä kuitenkaan ole yksiselitteinen, sillä sitä voidaan tulkita monesta näkökulmasta, kuten yksilön kulttuurisina tai ekologisina siirtyminä toimintaympäristöstä toiseen. Kulttuurisella siirtymällä tarkoitetaan lapsen siirtymistä päiväkodista kouluun tavalla, jossa muuttuvat paitsi fyysiset ja sosiaaliset ympäristöt myös kasvatukseen ja oppimiseen liittyvät toimintakulttuurit. Se liittyy toimintatapojen, odotusten ja normien vaihteluun eri instituutioiden välillä. Näitä muutoksia ovat esimerkiksi lapsen roolin muutos oppijana ja ryhmän jäsenenä, jotka haastavat lapsen toimijuutta ja kuulumisen tunnetta uudessa ympäristössä. Tällaiset siirtymät vaativat pedagogista tukea ja yhteistyötä, jotta lapsi voi sopeutua ja kiinnittyä uuteen yhteisöön. Ekologisella siirtymällä taas viitataan yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen ja molemminpuoliseen mukautumiseen, jossa yksilön asema ja rooli muuttuu kasvuympäristön muutoksen seurauksena sekä toisaalta yksilö muuttaa kulttuurista toimintaympäristöään. Ekologinen siirtymä perustuu Bronfenbrennerin teoriaan (1986), jossa korostetaan yksilön ja ympäristön vuorovaikutusta. Näiden näkökulmien kahtiajako mahdollistaa siirtymien tarkastelun eri tasoilla: kulttuurinen näkökulma painottaa normien ja arvojen oppimista, kun taas ekologinen näkökulma keskittyy lapsen rooliin aktiivisena toimijana ja vuorovaikutuksen osapuolena.

2.2 Vertikaalinen ja horisontaalinen siirtymä

Vertikaalisella siirtymällä yleisesti tarkoitetaan ennustettavissa olevaa ja institutionaalista siirtymää, kuten siirtymää esiopetuksesta kouluun (Soini ym., 2013). Siirtymä kouluun tuo mukanaan uusia odotuksia, kuten koululaisen rooliin sopeutumisen ja opiskelutaitojen omaksumisen. Vertikaalinen siirtymä haastaa usein lasten olemassa olevien valmiuksien ja taitojen tarkastelua, sillä usein koululaiselta edellytetään erilaisia valmiuksia kuin aikaisemmissa kasvatusyhteisöissä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Lapsen kasvuympäristössä tapahtuvaa muutosta tai tapahtumasarjaa, jolla on pysyvä vaikutus lapsen kokemukseen suhteesta itsensä ja kasvuympäristön välillä, kutsutaan horisontaaliseksi siirtymäksi. Esimerkiksi lapsen siirtyminen kodin yksityisestä ympäristöstä esiopetusyksikön tai koulun julkiseen ympäristöön ja takaisin on päivittäinen horisontaalinen siirtymä. Nämä siirtymät vaativat lapselta kykyä orientoitua uuteen ympäristöön, sen sääntöihin ja sosiaalisiin käytäntöihin. Lapsen toimijuuden kannalta horisontaalinen siirtymä on mahdollisuus kasvuun, mutta myös haaste. Jos lapsen taidot ja valmiudet eivät riitä uudessa ympäristössä

toimimiseen on riskinä syrjäytymisen kierteen alku. Haasteet horisontaalisessa suunnassa vaikuttavat lapsen kasvu- ja oppimisympäristön tukeen. Tällainen koherenssi näkyy mahdollisuuksina osallistua vertaisryhmään. Kasvatusvuorovaikutuksessa osallistumista vertaisryhmään tulisi tukea erityisesti silloin, kun lapsi siirtyy koulupolulle. Horisontaalista koherenssia voidaan edistää ja tukea erilaisilla normeilla ja toimintatavoilla varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja peruskoulussa. Siirtymävaiheissa varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen välillä voidaan tietoisesti ja tavoitteellisesti edistää sekä vertikaalista että horisontaalista koherenssia. Samalla voidaan kehittää ja ottaa käyttöön pedagogisia käytäntöjä ja ongelmanratkaisumalleja, jotka vahvistavat osallisuutta koko varhaiskasvatus-, esiopetus- ja koulupolun ajan.

2.3 Siirtymä esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien mukaan

Siirtymä esiopetuksesta kouluun on tärkeä vaihe jokaiselle lapselle. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2017) painotetaan yhteistyön tärkeyttä eri tahojen kesken siirtymävaiheiden sujuvuuden varmistamiseksi. Yhteistyön tavoitteena on luoda lapsen kasvua ja oppimista tukeva jatkumo, joka myös vahvistaa lapsen ja huoltajien osallisuutta. Huoltajien mahdollisuus keskusteluun opettajien sekä oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa auttaa huoltajia tuntemaan osallisuutta lapsen siirtymävaiheessa ja vahvistaa heidän osallistumistaan lapsen oppimispolun suunnitteluun. Keskustelujen avulla luodaan yhtenäiset käytännöt lapsen oppimiseen ja sen tukemiseen. Lapsen oppimispolun johdonmukaisuutta ja ymmärrettävyyttä vahvistetaan päiväkodin, esiopetuksen ja koulun kasvatusyhteisöjen yhteistyöllä. Tämä lisää osapuolten tietoisuutta toisistaan ja mahdollistaa asiantuntijuuden jakamisen, mikä tukee osallisuutta ja oppimista. Yhteistyön on oltava suunnitelmallista ja sitä kehitetään yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla. Onnistunut siirtyminen tukee lapsen turvallisuuden tunnetta sekä hyvinvointia. Paikallisissa esiopetusta koskevissa suunnitelmissa tulee olla yhtenäiset käytännöt siirtymävaiheita varten ja niitä kehitetään henkilöstön yhteistyössä ottaen huomioon myös huoltajien palaute. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda sellaiset käytännöt, jotka mahdollistavat lapsen sujuvan siirtymisen yksiköstä toiseen. Tiedonsiirrossa pyritään varmistamaan, että keskeinen tieto lapsen oppimiseen liittyen siirtyy sujuvasti. Esiopetuksen ja perusopetuksen siirtymävaiheessa hyödynnetään opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen tukemisessa. Lapsille ja huoltajille annetaan tietoa perusopetuksen tavoitteista ja ympäristöistä jo ennen lapsen siirtymistä perusopetukseen.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2017) työtavat perustuvat lapsilähtöisyyteen, leikkiin ja toiminnallisuuteen. Leikki tukee lapsen sosiaalisia taitoja, luovuutta sekä kielen kehittymistä. Toiminnallisuus tarkoittaa, että oppiminen tapahtuu aktiivisesti lapsen omien kokemusten ja kokeilujen kautta, esimerkiksi liikkumalla, tutkimalla ja itse tekemällä. Lapsen osallistuessa itse toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin hänen osallisuuden kokemuksen tunne vahvistuu. Esiopetuksessa työtapojen tavoitteena on edistää lasten monipuolista kehitystä ja oppimista turvallisessa, rohkaisevassa ja yhteisöllisessä ympäristössä.

Perusopetuksen ohjausjärjestelmän muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat lukuvuosisuunnitelmat. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) kuvataan lapsen siirtymisen esikoulusta peruskouluun edellyttävän suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilökunnan kesken, tässä tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) sanotaan, että korostuvia työtapoja ovat havainnollisuus, toiminallisuus, leikki, pelillisuus sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Korostuvalla työtavalla tarkoitetaan niitä opetus- ja oppimismenetelmiä, jotka tukevat oppilaan osallistumista, aktiivista oppimista ja vuorovaikutusta. Ne ovat opetussuunnitelman linjaamia tapoja, joiden avulla oppilaat oppivat toimimaan yhdessä, kehittämään ajattelutaitojaan ja hyödyntämään tietoa käytännössä. Havainnollisuudella tarkoitetaan oppimisen tukemista konkreettisilla ja visuaalisilla keinoilla, jotta oppilas ymmärtää paremmin käsiteltävät asiat. Havainnollisuus voi tarkoittaa esimerkiksi kuvia, kaavioita, esineitä, videoita, malleja tai käytännön esimerkkejä. Toiminnallisuus tarkoittaa oppimista tekemällä, kokeilemalla ja osallistumalla aktiivisesti. Se on käytännönläheistä oppimista, joka tukee erityisesti lapsia, jotka oppivat parhaiten tekemisen kautta. Leikki on oppimisen työtapana, joka tukee erityisesti pienten lasten luovuutta, mielikuvitusta ja sosiaalisia taitoja. Leikin kautta oppilaat oppivat esimerkiksi vuorovaikutusta, sääntöjen noudattamista ja ongelmanratkaisua. Pelillisuus tarkoittaa oppimisen tukemista pelien ja pelin kaltaisten elementtien avulla. Se voi tarkoittaa esimerkiksi pelillisiä tehtäviä, joissa oppilas ratkaisee haasteita ja saavuttaa tavoitteita. Mielikuvitus ja tarinallisuus tukevat oppimista kertomusten, draaman ja tarinoiden kautta. Tarinallisuus tekee oppimisen merkitykselliseksi ja elämykselliseksi, ja mielikuvitus kannustaa luovaan ajatteluun. Nämä työtavat edistävät

kokonaisvaltaista oppimista, motivaatiota ja sitoutumista sekä ajattelun ja luovuuden kehittämistä.

2.4 Tutkimustuloksia esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheesta suomalaisessa koulutusjärjestelmässä

Rantavuori tutkimusryhmineen (2017, 2019) on osoittanut, mitkä tekijät edistävät tai haittaavat esi- ja alkuopetuksen yhteistyön toteutumista opetussuunnitelmien edellyttämällä tavalla. Näiden tutkimusten mukaan onnistuneeseen nivelvaiheeseen tarvitaan toimijoiden välistä yhteistyötä, joka on avointa, säännöllistä ja tasavertaista. Erityisesti yhteiset suunnittelu- ja arviointikäytännöt voivat vähentää kulttuurisia ja institutionaalisia esteitä. On tärkeää, että ammattilaiset oppivat toimimaan joustavasti erilaisissa toimintaympäristöissä ja arvostavat sekä hyödyntävät toistensa asiantuntemusta. Kaikkien toimijoiden tulee jakaa yhteinen visio, jossa lasten oppiminen ja hyvinvointi ovat keskiössä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi käytäntöjen muokkaamista lasten tarpeita vastaaviksi ja lasten osallisuuden lisäämistä nivelvaiheessa. Lisäksi onnistuneeseen nivelvaiheeseen tarvitaan riittävästi aikaa yhteiselle suunnittelulle ja vuorovaikutukselle.

Nivelvaiheen toimintasuunnitelma tarkoittaa ammattilaisten yhdessä laatimaa dokumenttia, joka ohjaa siirtymävaihetta esiopetuksesta kouluun (Rantavuori, 2027, 2019). Toimintasuunnitelmassa määritellään siirtymän tavoitteet, vastuut ja käytännöt. Toimintasuunnitelmat tukevat sujuvaa siirtymää ja vähentävät epävarmuutta. Ne auttavat myös hahmottamaan pedagogista jatkumoa, mikä on keskeistä opetussuunnitelmien perusteiden mukaisessa siirtymäkäytännössä. Ideoiden kirjaaminen tarkoittaa tiimissä syntyneiden ajatusten dokumentointia, jotta ne voidaan hyödyntää suunnittelussa ja päätöksenteossa. Suunnitelmien dokumentointi ja selkeä vastuunjako ovat keskeisiä tekijöitä nivelvaiheessa onnistumiselle. Tämä vahvistaa ammattilaisten sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja helpottaa toiminnan arviointia. Yhteisistä työtavoista ja suunnitteluajasta sopiminen tarkoittaa tiimin jäsenten sitoutumista yhteisiin käytäntöihin, kuten suunnittelutapaamisten rytmiin ja käytettäviin pedagogisiin malleihin. Yhteisesti sovitut käytännöt luovat toiminnan jatkuvuutta ja parantavat tiimien välisiä vuorovaikutussuhteita, mikä on opetussuunnitelmien jatkuvuusperiaatteen mukaista. Vastuun jakaminen varmistaa, että kaikki tiimin jäsenet tietävät omat tehtävänsä siirtymäprosessissa. Vastuiden selkeä jakaminen edistää relationaalisen asiantuntijuuden rakentumista. Kun ammattilaiset jakavat tietoa ja osaamistaan yli instituutorajojen, he voivat luoda uusia käytäntöjä lasten

tukemiseksi. Opetussuunnitelmien tuntemus on keskeistä nivelvaiheessa, sillä se auttaa ammattilaisia ymmärtämään toistensa työskentelyperiaatteita ja pedagogisia tavoitteita. Opetussuunnitelmat ovat tärkeä työkalu yhteisten tavoitteiden asettamisessa ja siirtymäkäytännöistä sopimisessa. Tutustuminen toisten opetussuunnitelmiin lisää ammattilaisten ymmärrystä lasten oppimispoluista.

Yhteistyö tiiminä mahdollistaa haasteiden käsittelyn ja ratkaisun moniammatillisissa keskusteluissa. Rantavuoren (2019) mukaan yhteinen ongelmanratkaisu auttaa ylittämään institutionaalisia rajoja ja tukee yhteisen tiedon rakentumista. Tämä on erityisen tärkeää, kun eri ammattilaisten näkemykset kohtaavat siirtymävaiheessa. Yhteisestä suunnitteluajasta sopiminen varmistaa, että tiimillä on säännöllisiä tapaamisia, joissa he voivat jakaa tietoa ja suunnitella nivelvaiheen toimintaa. Ilman yhteistä aikaa ammattilaisten välinen yhteistyö jää helposti irralliseksi. Tiiminä toimiminen tarkoittaa, että ammattilaiset työskentelevät yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi, jakavat osaamistaan ja tekevät päätöksiä yhdessä. Tiimityö nähdään tärkeänä, sillä se edistää lasten oppimisen jatkuvuutta ja tukee siirtymävaiheen käytäntöjä. Tiimityö luo pohjan yhteiselle tiedonrakentamiselle ja pedagogiselle jatkuvuudelle. Esihenkilöiden tuki on tärkeää, sillä he voivat vaikuttaa siihen, kuinka paljon resursseja, aikaa ja tukea ammattilaisille tarjotaan yhteistyöhön. Esihenkilöiden tuki auttaa varmistamaan, että sopimukset ja toimintamallit jalkautuvat käytännön tasolle.

Osana tätä tutkimusperinnettä Rantavuori (2018) tarkasteli ongelmanratkaisuprosessia ammattilaisten yhteistyössä siirtymävaiheessa esiopetuksesta kouluun. Tutkimuksen tavoitteena oli analysoida, millaiset ammatilliset diskurssit määrittävät ongelmanratkaisua siirtymäprojektissa, jossa kehitetään joustavaa siirtymistä esiopetuksesta kouluun. Tutkimuksessa tunnistettiin neljä diskurssia, jotka ilmensivät ammattilaisten näkemyksiä siirtymävaiheen käytännöistä ja niiden haasteista. Huolen diskurssilla tarkoitetaan ammattilaisten huolta siitä, miten siirtymäkäytännöt vaikuttavat lapsiin ja heidän jaksamiseensa. Ihanteen diskurssi on pyrkimys rohkaista muita ja korostaa siirtymäprojektin positiivisia puolia, vaikka se samalla saattoi sivuuttaa todelliset ongelmat. Työn diskurssi merkitsee ammattilaisten esiin tuomia käytännön työn haasteita, kuten aikatauluongelmia ja resurssien riittämättömyyttä. Puolustuksen diskurssi tarkoittaa argumentointia siirtymäkäytäntöjen puolesta, perustellen niiden hyötyjä ja jatkuvuutta opetuksessa.

Kaikissa Rantavuoren ja tutkimusryhmän tutkimuksissa (Rantavuori, 2019, 2018; Rantavuori ym., 2017) nostetaan esiin ammattilaisten yhteistyön tärkeys siirtymävaiheissa. Keskeisiä

yhteisiä teemoja ovat jatkumon luominen, moniammatillinen yhteistyö, lapsilähtöisyys ja osallisuus, yhteinen suunnittelu ja tavoitteellisuus ja siirtymien johtaminen ja ohjeistus. Jatkumon luomisella tarkoitetaan sujuvan siirtymän varmistamista ja yhtenäistä pedagogista jatkumoa. Joustavilla siirtymäkäytänteillä tuetaan lasten sopeutumista uuteen oppimisympäristöön. Tutkimukset painottavat yhteistyötä ja eri asiantuntijuuden hyödyntämistä. Moniammatillinen yhteistyö tukee opetussuunnitelmien tavoitteita ja tukee oppilaiden kehitystä. Tutkimukset korostavat lapsen aktiivista roolia siirtymävaiheessa. Lapsilähtöiset siirtymäkäytännöt ja oppimistilanteiden muokkaaminen lasten tarpeiden mukaan ovat osa keskeisiä periaatteita. Tutkimukset korostavat yhteisten suunnittelukäytäntöjen merkitystä, mikä nähdään myös opetussuunnitelmissa keskeisenä elementtinä. Tutkimuksissa puhutaan esihenkilöiden osallisuudesta, opetussuunnitelmissa kirjataan myös tarve yhtenäisille siirtymäkäytännöille ja niiden johtamiselle. Tämä tukee lasten tasa-arvoista kohtelua siirtymätilanteissa. Yhteenvetona voidaan todeta, että Rantavuoren tutkimukset painottavat siirtymävaiheiden tärkeyttä, ammattilaisten välistä yhteistyötä sekä lapsen roolia aktiivisena toimijana oppimisprosessissa.

2.5 Katsaus esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheeseen Englannissa

Nicholsonin (2022) tuore väitöskirja tutkii nivelvaihetta Englannissa. Englannin koulutusjärjestelmässä siirtymä "Reception":ista (4–5-vuotiaat) "Year One":en (5–6-vuotiaat) on merkittävä nivelvaihe, jossa lapset siirtyvät varhaiskasvatuksen leikillisestä oppimisympäristöstä perusopetuksen muodollisempaan opetukseen. Tämä nivelvaihe on kriittinen vaihe lasten koulupolulla, ja sen sujuvuus voi vaikuttaa heidän koulumyönteisyyteensä sekä akateemiseen menestykseensä pitkällä aikavälillä. Tutkimukset osoittavat, että Englannissa nivelvaiheeseen liittyy usein pedagoginen kuilu "chasm" varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä. "Reception":issa oppiminen on vielä vahvasti leikillistä, holistista ja lapsilähtöistä, kun taas "Year One":ssa opetus on usein strukturoidumpaa ja keskittyy enemmän akateemisiin tavoitteisiin, kuten luku- ja laskutaitoon. Tämä nopea muutos voi aiheuttaa lapsille "kulttuurishokin", erityisesti jos pedagogiset käytännöt eivät tue asteittaista siirtymistä.

Nicholsonin mukaan valtionkouluissa siirtymää hallitsee "school readiness" -diskurssi, jossa painotetaan lasten valmiutta perinteiseen kouluoppimiseen. Tämä tarkoittaa, että varhaiskasvatuksen tavoitteet asetetaan vastaamaan perusopetuksen vaatimuksia, jolloin leikillinen oppiminen saattaa jäädä toissijaiseksi. Tämä pedagoginen muutos voi vaikeuttaa

joidenkin lasten siirtymää ja heikentää heidän motivaatiotaan oppimiseen. Englannin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen nivelvaihe on monimutkainen prosessi, johon vaikuttavat koulutuspoliittiset päätökset, pedagogiset perinteet sekä koulun toimintakulttuuri. Nicholsonin tutkimus korostaa, että nivelvaihetta tulisi tukea jatkuvuudella, jossa leikkilliset ja osallistavat oppimismenetelmät säilyisivät myös “Year One”:en siirryttäessä. Tämä voisi auttaa lapsia sopeutumaan paremmin uuteen oppimisympäristöön ja edistää heidän kouluhyvinvointiaan.

Elizabeth Sims (2019) tutkimuksessa tarkastellaan koulupsykologien (EP) ja koulun henkilökunnan näkemyksiä kahdesta normatiivisesta, vertikaalisesta siirtymästä varhaiskasvatuksessa Englannissa: nivelvaihetta päiväkodista “Reception”-vuoteen (YR) ja siirtymästä “YR”:stä “Year One”:een (Y1). Tämä tutkimus tuo esiin, kuinka tärkeää on, että siirtymävaiheiden tukemisessa huomioidaan lasten emotionaaliset ja sosiaaliset tarpeet, yhteisön vaikutukset sekä erityistarpeet. Sims tutkii erityisesti, miten koulupsykologit voivat tukea näitä siirtymiä ja millaisia yhteistyömuotoja koulupsykologit, opettajat ja vanhemmat voivat kehittää, jotta siirtymä olisi mahdollisimman sujuva. Simsin tutkimus tuo esiin, että sekä koulupsykologit että koulun henkilökunta korostavat emotionaalisen hyvinvoinnin tukemista nivelvaiheen aikana. Tähän kuuluu esimerkiksi lasten ahdistuksen vähentäminen ja itsearvostuksen tukeminen, jotka voivat olla erityisen tärkeitä nivelvaiheen suunnitelmissa. Koulupsykologit näkevät roolinsa tärkeänä erityisesti lasten, joilla on lisätuen tarpeita, tukemisessa. Koulun henkilökunnan mukaan avointa ja tasavertaista yhteistyötä on tärkeää kehittää, ja erityisesti yhteiset suunnittelu- ja arviointikäytännöt voivat vähentää kulttuurisia ja institutionaalisia esteitä, jotka vaikuttavat siirtymien sujuvuuteen. Koulupsykologit ja opettajat voivat hyödyntää toistensa asiantuntemusta, ja yhteistyö vanhempien kanssa on keskeistä lasten hyvinvoinnin ja oppimisen tukemisessa.

Simsin tutkimuksen mukaan tärkeimpiä tekijöitä, jotka tukevat onnistunutta nivelvaihetta, ovat yhteinen visio lasten oppimisesta ja hyvinvoinnista, sekä riittävä aika yhteiselle suunnittelulle ja vuorovaikutukselle. Nivelvaiheen aikana koulupsykologit voivat tukea erityisesti lasten emotionaalista sopeutumista ja auttaa opettajia kehittämään joustavia oppimisympäristöjä, jotka tukevat lasten yksilöllisiä tarpeita. Erityisesti lasten osallisuuden lisääminen siirtymässä on tärkeää, sillä se voi lisätä lasten itseluottamusta ja motivaatiota. Koulupsykologien ja opettajien yhteistyö voi luoda vankan pohjan sille, että lapset saavat tarvitsemaansa tukea ja että siirtymät sujuvat mahdollisimman hyvin. Näiden siirtymien

tukemisessa on tärkeää huomioida myös lasten ympäristön vaikutukset, kuten naapuruston ja yhteisön rooli, sekä lasten taustat ja erityistarpeet.

3 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää esiopetuksen ja alkuopetuksen välisen nivelvaiheen sisältämän yhteistyön toimivuutta Rantavuoren ja kumppaneiden (2017, 2019) tutkimustuloksiin perustuen. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tarkasteltavia tekijöitä ovat opettajien laatima nivelvaiheen toimintasuunnitelma, ideoiden kirjaaminen ja toteutuksesta päättäminen, yhteistyön toimintatavat, vastuun jakamisesta sopiminen, opetussuunnitelmiin tutustuminen, haasteista ja yhteisestä suunnitteluajasta sopiminen ja tiiminä toimiminen. Ensimmäinen tutkimuskysymys on

1. Miten henkilöstö kokee nivelvaiheen yhteistyön sujuvuuden?

Sekä Rantavuori (2017) että Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2017) korostavat esihenkilöiden osallisuutta nivelvaiheen onnistuneessa toteutumisissa. Tästä syystä tutkimuksessa toissa tutkimuskysymyksessä tarkasteltava tekijä on esihenkilöiden osallisuus.

Toinen tutkimuskysymys on

2. Miten esihenkilöiden osallisuus koetaan onnistuneen?

4 Menetelmä

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jolla pyritään kartoittamaan esiopetuksen ja perusopetuksen välisen nivelvaiheen onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä Satakunnassa järjestetyn esiopetuksen ja alkuopetuksen välisessä nivelvaiheen yhteistyössä. Sarajärven ja Tuomen (2024) mukaan laadullisesta tutkimuksesta käytetään englanninkielistä termiä *qualitative research*, mutta suomalaisissa tutkimuksissa käytetään termejä laajemmin, esimerkiksi pehmeä ja ymmärtävä tutkimus sekä ihmistutkimus. Laadullinen tutkimus sisältää teoriaa ja tutkimuslähteistöä, johon viitataan koko tutkimuksen ajan. Yleisimpiä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja dokumenteista koottu tieto. Tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmäksi valittiin kysely, sillä tutkijoiden fyysinen sijainti eri paikkakunnilla sekä aikataululliset seikat vaikuttivat menetelmävalintaan. Lisäksi kyselyn valmistelu ja lähettäminen ajoittuivat osittain loma-aikaan, mikä teki kyselystä käytännöllisemmän vaihtoehdon. Tutkimuksen asetelma on tapaustutkimus, joka on näyte laajemmasta ilmiöstä (Kallinen ym., 2021). Tapaustutkimuksessa ei pyritä yleistykseen, vaan ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen.

4.1 Osallistujat

Tutkimuksen kohteena on yhden esiopetusyksikön ja yhden alkuopetusyksikön välinen nivelvaiheen yhteistyö. Yksiköt valikoituivat niiden sijainnin vuoksi sillä ne sijaitsevat lähellä toisiaan. Tutkimuksen kysely lähetettiin kolmelle esiopetuksen opettajalle, neljälle varhaiskasvatuksen lastenhoitajalle, kahdelle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle ja neljälle alkuopetuksen opettajalle. Halusimme kaikkien ammattiryhmien edustajia mukaan tutkimukseen, jotta saisimme mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan nivelvaiheen yhteistyöstä. Rantavuoren ja kumppaneiden (2017, 2019) tutkimuksissa viitataan ammattiryhmien edustamiseen erityisesti moniammatillisen yhteistyön ja institutionaalisten rajojen ylittämisen näkökulmasta. Erityisesti Rantavuori ym. (2017) käsittelee varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ammattilaisten yhteistyötä ja tuo esiin, että eri ammattiryhmien näkemykset ja roolit voivat vaikuttaa yhteistyön onnistumiseen. Vastauksia saimme neljältä alkuopetuksen opettajalta ja kahdelta varhaiskasvatuksen opettajalta. Vastajaat valittiin tutkimukseen heidän nykyisen työsuhteensa ja esiopetusryhmiin sijoittumisensa perusteella.

4.2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksemme tarkastelee esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen yhteistyötä.

Aineistonkeruumenetelmänä on kyselytutkimus, jolla selvitämme osallistujien kokemuksia nivelvaiheen onnistumisesta. Muodostimme kyselylomakkeen kysymykset Rantavuoren (2019) sekä Rantavuoren ja kumppaneiden (2017) tutkimusten avulla. Rantavuoren (2019) väitöstutkimuksessa tarkasteltiin esi- ja alkuopetuksen rajapintaa ja sen yhteistyön merkitystä lasten oppimispolun sujuvuuden kannalta. Rantavuoren ja kumppaneiden (2017) tutkimus puolestaan keskittyi siihen, miten ammattilaiset rakentavat yhteistä ymmärrystä nivelvaiheen yhteistyössä. Näiden tutkimusten pohjalta kyselyssä painotettiin käytännön yhteistyön muotoja, kokemuksia ja kehittämistarpeita. Kysely perustuu Rantavuoren ja kumppaneiden (2017) määritelmään onnistuneen nivelvaiheen tekijöistä: nivelvaiheen toimintasuunnitelman laadinta, yhteistyön toteutuksesta päättäminen, yhteisten työtapojen ja vastuunjaon sopiminen, opetussuunnitelmien tuntemus sekä esihenkilöiden osallisuus yhteistyöhön.

Kysely sisälsi sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä, joiden avulla pyrittiin selvittämään vastaajien kokemuksia ja näkemyksiä nivelvaiheen yhteistyöstä (Liite 1). Kysely toteutettiin sähköisenä lomakkeena, joka lähetettiin esi- ja alkuopetuksessa työskenteleville opettajille ja muulle henkilöstölle. Kyselyn kohderyhmäksi valikoituivat esiopetuksen ja alkuopetuksen opettajat, esiopetuksen lastenhoitajat sekä esiopetuksessa toimivat erityisopettajat.

Tutkimuksen osallistujille annettiin yksityiskohtainen tietosuojaseloste (Liite 2) kyselyn tarkoituksesta, vastaamisen vapaaehtoisuudesta sekä tietosuojakäytännöistä. Tiedotteessa kerrottiin, että vastaukset analysoidaan anonymisti ja tietoja käytetään vain tutkimustarkoituksiin. Tutkimukselle haettiin ja saatiin asianmukaiset tutkimusluvut esi- ja alkuopetuksen hallinnosta. Tutkimuslupa sisälsi selvityksen tutkimuksen tarkoituksesta, aineiston käsittelystä ja tietosuojasta.

4.3 Aineiston käsittely

Kyselyllä kerätty tutkimusaineisto analysoidaan laadullisesti hyödyntäen teoriapohjaista sisällönanalyysia (Sarajärvi & Tuomi, 2024). Aineiston analysoinnissa sovelletaan teemoittelua, jonka avulla aineisto jaetaan keskeisiin aihealueisiin ja näiden välisten yhteyksien tarkasteluun. Tämä lähestymistapa mahdollistaa aineiston systemaattisen tulkinnan ja tutkimuskysymysten syvällisen tarkastelun. Tämän jälkeen verrataan jokaisesta teemasta saatuja tuloksia Rantavuoren ja kumppaneiden (2017) tekemiin tutkimustuloksiin onnistuneesta nivelvaiheen yhteistyöstä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Teemoiksi valittiin

onnistuneen siirtymäprosessin kannalta kriittiset tekijät: 1) opettajien laatima nivelvaiheen toimintasuunnitelma, 2) sopiminen vastuun jakamisesta sekä informoinnista, 3) ideoiden kirjaaminen sekä toteutuksesta päättäminen, yhteisistä työtavoista ja suunnitteluajasta sopiminen sekä haasteiden ratkaisu yhdessä, 4) opetussuunnitelmiin tutustuminen, 5) tiiminä toimiminen sekä 6) esihenkilöiden osallisuus. Tutkimustulokset tukevat näiden teemojen merkitystä osoittamalla, että pedagoginen jatkumo, relationaalinen asiantuntijuus ja yhteistyö yli institutionaalisten rajojen ovat keskeisiä nivelvaiheen onnistumisessa.

Taulukko 1

Kyselylomakkeen kysymykset teemoiteltuna

Teema	Kyselylomakkeen kysymys
Opettajien laatima nivelvaiheen toimintasuunnitelma	1. Miten tärkeänä pidät yhdessä laadittua toimintasuunnitelmaa ja sen roolia yhteistyön sujuvuudessa?
Sopiminen vastuun jakamisesta sekä informoinnista	2. Miten roolit ja vastuut on jaettu? Onko vastuunjako ollut mielestäsi selkeää?
Ideoiden kirjaaminen sekä toteutuksesta päättäminen Yhteisistä työtavoista ja suunnitteluajasta sopiminen Haasteiden ratkaisu yhdessä	3. Onko mielestäsi yhteistyössä ollut jotain haasteita? (Esimerkiksi vaikeuksia sopia yhteistä suunnitteluaiakaa tai haasteita käytännön toteutuksessa). Millaisia?
Opetussuunnitelmiin tutustuminen	4. Koetko tutustumisella opetussuunnitelmiin olevan vaikutusta yhteistyön onnistumiseen/sujuvuuteen?
Tiiminä toimiminen	5. Minkä arvosanan (1–10) antaisit yhteistyön sujuvuudesta?
Esihenkilöiden osallisuus	6. Onko mielestäsi esihenkilöiden osallisuudella vaikutusta työskentelyyn? 7. Minkälaista koet esihenkilöiden tuen olleen? Ovatko esihenkilöt mahdollistaneet riittävästi aikaa ja resurssia yhteistyön toteuttamiselle? 8. Minkä arvosanan (1–10) antaisit esihenkilöiden osallisuudesta?

4.4 Tutkimuksen eettisyys

Tässä tutkimuksessa noudatetaan Tutkimuseettisen Neuvottelukunnan (2019) ohjeita luotettavasta sekä eettisestä tutkimuksesta. TENK:in mukaan tutkijan on kunnioitettava tutkittavien henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja ihmisarvoa. Tutkimus tulee suorittaa siten,

ettei tutkimuksesta aiheudu tutkittaville kohteille riskejä, vahinkoja tai haittoja. Ensivaiheessa laadittiin tutkimussuunnitelma, jossa kuvattiin tutkimuksen tavoitteet, menetelmät, aineistonkeruu sekä tietosuojakäytännöt. Kun tutkimussuunnitelma oli hyväksytty, seuraavassa vaiheessa otettiin tutkimusluvan saamiseksi päiväkodilta ja peruskoululta yhteyttä osallistujien esihenkilöihin. Heille esitettiin kirjallinen tutkimuslupahakemus, jossa käytiin yksityiskohtaisesti läpi tutkimuksen kulku, osallistujille tiedotettava materiaali sekä tutkimuksen eettiset periaatteet.

Tutkimuslupa myönnettiin sen jälkeen, kun kaikki osapuolet olivat hyväksyneet tutkimuksen toteutuksen ja varmistuneet siitä, että tutkimus noudattaa tietosuojalainsäädäntöä sekä eettisiä ohjeita. Tutkimuksen eettisyys varmistettiin noudattamalla hyvää tieteellistä käytäntöä.

Tutkittavan on annettava suostumus tutkimukseen ja osallistumisen on oltava vapaaehtoista. Yleisperiaatteena on, että tutkimukseen osallistuneiden ja julkaisussa mainittujen henkilöiden yksityisyyttä suojellaan. Tutkittaville tai tietoja tutkimukseen antaneille ei tule luvata täyttä tunnistamattomuutta, ellei se ole toteutettavissa. Osallistujien anonymiteetti turvattiin siten, että yksilöitäviä tietoja ei tallennettu, eikä vastauksia voitu yhdistää yksittäisiin henkilöihin.

Kaikki kerätty tieto säilytettiin tietoturvallisesti, ja pääsy aineistoon rajoitettiin vain tutkimusryhmälle. Tutkimusaineisto säilytetään kahden lukon takana ja aineiston analyysi Turun yliopiston suojatussa Seafile-palvelimessa. Eettisesti hankittu tutkimusaineisto on rehellistä ja avointa. Tutkimukseen osallistuneet saivat tietosuojaselosteen (Liite 2), jossa selostettiin henkilökisteriin, tutkimusaineistoon ja osallistujien oikeuksiin liittyvät asiat. Tutkittavalla on oikeus perua suostumuksensa tai keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa. Tutkittavalle on kerrottava avoimesti tutkimuksen eri vaiheista, jotta hänellä on tieto omista oikeuksistaan

5 Tulokset

Tutkimukseen vastasi neljä alkuopetuksen opettajaa ja kaksi esiopetuksen opettajaa, joten varhaiskasvatuksen lastenhoitajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien näkemyksiä ja kokemuksia ei ole edustettuina. Tutkimuksen tulokset esitetään teemoitellen ensin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen 1) Miten henkilöstö kokee nivelvaiheen yhteistyön sujuvuuden luvussa 5.1 ja sen jälkeen toiseen tutkimuskysymykseen 2) Miten esihenkilöiden osallisuus koetaan onnistuneen luvussa 5.2.

5.1 Henkilöstön kokemukset nivelvaiheen yhteistyön sujuvuudesta

5.1.1 Opettajien laatima nivelvaiheen toimintasuunnitelma

Lomakkeen ensimmäiseen kysymykseen saadut vastaukset olivat varsin yhteneväisiä, ja vastaajat korostivat toimintasuunnitelman laatimisen merkitystä. Vastausten perusteella toimintasuunnitelma nähtiin keskeisenä työkaluna, joka tukee tavoitteellista työskentelyä ja selkeyttää toiminnan suuntaa. Erityisesti eräässä vastauksessa painotettiin, että toimintasuunnitelman avulla aikataulutuksen hallinta helpottuu, mikä puolestaan edistää resurssien tehokasta käyttöä ja mahdollistaa yhteisen toiminnan ja yhteistyön rakenteellisen suunnittelun.

V1: ”Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty”. Eli hyvin tärkeänä.

V3: On tärkeää suunnitella lukuvuoden alussa toimintasuunnitelma yhdessä, sillä silloin yhteiset tekemiset löytävät helpommin vielä sopivat ajankohdat. Toiminta on silloin myös ennakoitavaa.

5.1.2 Sopiminen vastuun jakamisesta sekä informoinnista

Lomakkeen toiseen kysymykseen saadut vastaukset roolien ja vastuunjaon osalta osoittivat, että vastuu painottuu pääasiassa koulun puolelle. Vastaajien näkemyksissä korostui erityisesti koulun aktiivinen rooli yhteistyön koordinoinnissa ja tapaamisten järjestämisessä. Yhdessä vastauksessa tuotiin esiin, että tulevat alkuopettajat, mikäli heidät on jo nimetty, sekä koulun erityisopettaja ovat yhteydessä esiopetusyksiköihin, joista oppilaita on siirtymässä kouluun. Tämä osoittaa, että koulu kantaa merkittävää vastuuta siirtymävaiheen suunnittelussa ja varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen välisen yhteistyön toteuttamisessa.

V4: (Olen ollut useassa koulussa töissä, tämä vastaus koskee nyt tämänhetkistä työpaikkaa.) Keväällä erityisopettaja ja tulevat ekaluokan opettajat (jos tiedetään)

ovat yhteydessä eskareihin, joista lapsia kouluumme tulee. Sovitaan tapaamisajat, jolloin koulu saa tietoja/ eskariope(t) kertovat lapsista, ja palaverit tuen lasten asioista. Koululla on tuttu rutiini, mitä tietoja kysytään, jos ne eivät eskariopeilta tule esille. Vastuunjako on selkeä.

V5: Koulu ottanut paljon roolia tapaamisten järjestämisessä. Tämä on luonnollista koska lasten tulee tutustua kouluun rakennuksena ja toimintaympäristönä. Tapaamisia on kuitenkin järjestetty myös esiopetuksen tiloissa, ja esiopettajat ovat ottaneet vetovastuuta yhteistyön suunnittelusta myös koulun tiloissa

5.1.3 Ideoiden kirjaaminen sekä toteutuksesta päättäminen, yhteisistä työtavoista ja suunnitteluajasta sopiminen, haasteiden ratkaisu yhdessä

Lomakkeen kolmanteen kysymykseen saadut vastaukset käsittelivät yhteistyön mahdollisia haasteita. Keskeisimmäksi haasteeksi nostettiin aikataulujen yhteen sovittaminen, mikä nähtiin mahdolliseksi esteeksi sujuvalle yhteistyölle. Ratkaisuna tähän eräs esiopetuksen opettaja korosti yhteistyön suunnitelmallisuutta ja sitä, että tapaamisten päivämäärät tulisi sopia hyvissä ajoin etukäteen. Lisäksi yhdessä vastauksessa tuotiin esiin, että lapsen nivelvaiheessa olisi tärkeää huomioida sekä hänen vahvuutensa että haasteensa ja varmistaa tiedonkulku myös toiselle osapuolelle.

V1: Ajoissa pitää olla koulun puolella selvillä ekaluokan opet ja sopia ajat nivelvaiheen keskusteluille. Eskariopen pitäisi kertoa lasten vahvuuksien lisäksi myös haasteista, eli ei ”kaunistella”.

V6: Meillä sekä koululla on paljon harjoitteluja ja tutkimuksia, niin koen haasteiden liittyvän ehkä siihen, että voi toisinaan olla vaikeaa löytää ajasta aikaa yhteistyön toteutumiselle. Mutta siksi on tärkeää juuri se, että yhteistyö on suunniteltua ja päivämäärät aiemmin sovittuja.

5.1.4 Opetussuunnitelmiin tutustuminen

Lomakkeen neljänteen kysymykseen saadut vastaukset käsittelivät sitä, kuinka merkityksellistä on tutustua esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmiin yhteistyön näkökulmasta. Vastausten perusteella tämä ei vaikuta olevan vakiintunut käytäntö, sillä suurin osa vastaajista ei maininnut aktiivista tutustumista toisen koulutusasteen opetussuunnitelmaan.

Vastaajien näkemykset hajautuivat osittain. Osa vastaajista koki, että opetussuunnitelmien tunteminen voisi merkittävästi edistää yhteistyön sujuvuutta ja parantaa siirtymävaiheen

suunnittelua. Tämän näkökulman mukaan molempien osapuolten ymmärrys toistensa pedagogisista lähtökohdista, tavoitteista ja painotuksista voisi vahvistaa yhteistyötä ja luoda yhtenäisemmän opetuksellisen jatkumon esiopetuksesta alkuopetukseen. Toisaalta osa vastaajista ei pitänyt opetussuunnitelmien tuntemista merkittävänä tekijänä yhteistyön onnistumisen kannalta. Vastauksista kuitenkin nousi esiin ajatus siitä, että olisi hyödyllistä tietää, jos esiopetusryhmässä on painotettu tiettyjä osa-alueita opetussuunnitelmasta.

V1: Siis eskarinopettajien kouluun ja toisinpäin? En usko, että vaikuttaa. Toki on hyvä tietää, jos eskariryhmässä on noudatettu joitain painotuksia tms.

V6: Tottakai sillä on, jokaisella työntekijällä on vastuu tutustua opetussuunnitelmiin ja toimia niiden mukaisesti.

Tähän teemaan liittyvä lomakkeen kysymys oli muotoilultaan vaikea ymmärtää, sillä se jätti vastaajalle tulkinnanvaraa, tarkoittaako se tuntemusta omasta opetussuunnitelmasta vai toisten opetussuunnitelmasta.

5.1.5 Tiiminä toimiminen

Viidennessä lomakkeen kysymyksessä vastaajia pyydettiin arvioimaan yhteistyön sujuvuus asteikolla 1–10, jossa 1 edusti huonointa mahdollista arvosanaa ja 10 parasta. Yhteistyö koettiin pääosin sujuvaksi, ja keskiarvo oli 8,8. Alin arvosana oli 8, kun taas korkein arvosana oli 10. Arvosanat jakautuivat seuraavasti: kaksi vastaajaa antoi arvosanan 8, kolme vastaajaa antoi arvosanan 9 ja yksi vastaaja antoi arvosanan 10.

Vastauksista ilmenee, että henkilöstö kokee nivelvaiheen yhteistyön pääosin sujuvaksi, mutta kehittämiskohteitakin on tunnistettu. Vastaajat korostivat toimintasuunnitelman laatimisen tärkeyttä yhteistyön sujuvuudelle. Sen nähtiin helpottavan aikataulutusta, selkeyttävän toiminnan rakennetta ja edistävän yhteistä työskentelyä. Suunnitelmallisuus auttoi varmistamaan, että kaikki osapuolet tiesivät vastuunsa ja roolinsa. Yhteistyössä vastuu näyttäytyi painottuvan enemmän koulun puolelle. Koulun erityisopettajat ja tulevat alkuopettajat olivat yhteydessä esiopetusyksiköihin, ja koulu otti keskeisen roolin tapaamisten järjestämisessä. Kaikkien vastaajien mukaan vastuunjako oli ollut selkeä, mikä osaltaan tuki yhteistyön sujuvuutta. Suurin esiin noussut haaste oli aikataulujen yhteensovittaminen. Tämä vaikeutti tapaamisten järjestämistä ja yhteistyön toteuttamista. Ratkaisuna tähän esitettiin suunnitelmallisuuden lisäämistä ja tapaamisten aikatauluttamista hyvissä ajoin. Lisäksi eräässä vastauksessa korostettiin, että lapsen haasteista tulisi tiedottaa yhtä lailla kuin vahvuuksista, jotta siirtymävaiheessa voitaisiin tarjota mahdollisimman yksilöllistä tukea.

Vastaajien näkemykset opetussuunnitelmien tuntemuksen merkityksestä yhteistyölle olivat vaihtelevia. Suurin osa piti sitä hyödyllisenä, mutta se ei ollut vakiintunut käytäntö. Erityisesti painotettiin, että olisi tärkeää tietää, jos esiopetusryhmässä on keskitytty tiettyihin opetussuunnitelman osa-alueisiin, jotta alkuopetus voisi huomioida lasten aiemmat oppimiskokemukset.

5.2 Henkilöstön kokemukset esihenkilöiden osallisuudesta

Kyselylomakkeen kuudes kysymys tarkastelee esihenkilöiden osallisuuden vaikutusta työskentelyyn. Vastausten perusteella esihenkilöiden aktiivisella osallistumisella ei koeta olevan merkittävää vaikutusta työskentelyn onnistumiseen. Sen sijaan vastaajat korostavat esihenkilöiden roolia yhteistyön edellytysten mahdollistajana, erityisesti riittävien resurssien turvaajana. Erityisen tärkeänä pidetään sitä, että esihenkilöt perehdyttävät uudet opettajat yhteistyöhön sekä luottavat henkilöstön osaamiseen ja ymmärtävät yhteistyön merkityksen työskentelyn sujuvuudelle ja tavoitteiden saavuttamiselle.

V1: Esihenkilöiden tulee luottaa opettajien osaamiseen, ja huolehtia, että uudet opettajat perehdytetään yhteistyöhön.

V6: Itse koen niin, että esihenkilö mahdollistaa ajallisesti yhteistyön toteutumisen esim. niin että palaveriin osallistuminen mahdollistuu. Esimies lisäksi tukee yhteistyön toteutumista, mutta itse koen niin ettei esimies juuri muuten vaikuttaa työskentelyyn.

Seitsemäs kysymys lomakkeessa käsittelee esihenkilöiden tuen laatua. Vastaajien mukaan esihenkilöiden tarjoama tuki on pääsääntöisesti ollut riittävää, ja esihenkilöt ovat onnistuneet tarjoamaan tarpeeksi resursseja yhteistyön toteuttamiseksi. Kuitenkin myös eriäviä näkemyksiä ilmeni. Eräs vastaaja nosti esiin, että erityisopettajan rooli ja panos ovat olleet merkittävämpiä kuin esihenkilön tuki. Lisäksi vastaajat ilmaisivat, että esihenkilöt eivät ole olleet aktiivisesti mukana nivelvaiheen yhteistyössä.

V4: Koulun puolella palaverit järjestetään oppilaiden koulupäivän jälkeen, jolloin ei tarvita esim. sijaisia. Mielestäni mukana prosessissa olevan erityisopettajan panos on esihenkilöä tärkeämpi.

V5: Esihenkilö ei ole ollut osallisena yhteistyössä. Esihenkilön näkökulmasta on riittävää, että yksi talon esiopettajista (joita on 4) pääsee osallistumaan suunnittelutapaamisiin ja hän informoi muita.

Kahdeksannessa lomakkeen kysymyksessä vastaajia pyydettiin arvioimaan esihenkilöiden osallisuus asteikolla 1–10, jossa 1 edusti huonointa mahdollista arvosanaa ja 10 parasta. Vastausten perusteella esihenkilöiden osallisuus sai yleisesti positiivisen arvioinnin, ja keskiarvo oli 7,7. Alin arvosana oli 5, ja korkein arvosana oli 9, jonka antoi kaksi vastaajaa. Arvosanat jakautuivat seuraavasti: yksi vastaaja antoi arvosanan 5, yksi vastaaja antoi arvosanan 7, kaksi vastaajaa antoi arvosanan 8, ja kaksi vastaajaa antoi arvosanan 9.

Kyselylomakkeen tulokset osoittavat, että esihenkilöiden osallisuuden ja tuen vaikutuksia työskentelyyn arvioitiin pääosin positiivisesti, mutta myös joitain kehityskohteita nousi esiin. Vastaajien mukaan esihenkilöiden aktiivisella osallistumisella ei koeta olevan merkittävää vaikutusta työskentelyn onnistumiseen. Sen sijaan esihenkilöiden rooli yhteistyön edellytysten mahdollistajana, erityisesti riittävien resurssien turvaajana, korostui. Erityisesti tärkeänä pidettiin sitä, että esihenkilöt perehdyttävät uudet opettajat yhteistyöhön ja luottavat henkilöstön osaamiseen, sekä ymmärtävät yhteistyön merkityksen työskentelyn sujumuudelle ja tavoitteiden saavuttamiselle.

Vastaajat arvioivat esihenkilöiden tarjoaman tuen olevan riittävää ja että esihenkilöt ovat onnistuneet tarjoamaan tarpeeksi resursseja yhteistyön toteuttamiseksi. Yksi vastaaja kuitenkin nosti esiin, että erityisopettajan rooli ja panos olivat merkittävämpiä kuin esihenkilön tuki. Lisäksi esihenkilöiden puuttuminen nivelvaiheen yhteistyöhön jäi vastaajilta huomiotta. Erään vastaajan mukaan esihenkilö ei ole ollut osallisena yhteistyössä ja sama vastaaja oli antanut arvosanaksi 5 esihenkilöiden osallisuudesta, jonka perusteella tulkitsimme, että yhden opettajan osallistuminen tapaamisiin ei ollut vastaajan mielestä riittävää.

Esihenkilöiden osallisuus sai pääosin positiivisia arvioita, ja arvosanaksi muodostui keskimäärin 7,7. Arvosanat jakautuivat seuraavasti: alin arvosana oli 5, korkein arvosana 9, ja suurin osa vastaajista antoi arvosanan 8 tai 9.

6 Pohdinta

Tutkimuksen tulokset tukevat Rantavuoren ja kumppaneiden (2017, 2019) aiempia havaintoja siitä, että selkeä toimintasuunnitelma ja vastuunjako vahvistavat organisaation kykyä toteuttaa strategisia tavoitteitaan systemaattisesti ja johdonmukaisesti. Suunnitelmallisuus ei ainoastaan tue osallistujien sitoutumista ja yhteisymmärrystä toiminnan periaatteista, vaan myös edistää yhteistyön sujuvuutta ja vähentää väärinymmärrysten riskiä. Tulokset vahvistavat myös käsitystä siitä, että eri organisaatioiden ja toimijoiden aikataulujen yhteensovittaminen voi olla haastavaa, erityisesti silloin, kun yhteistyöhön osallistuu useita tahoja, joilla on erilaiset työskentelyrytmit ja resurssit. Ennakoiva ja systemaattinen aikataulutus voi kuitenkin helpottaa yhteistyön toteutumista ja varmistaa, että kaikki osapuolet voivat osallistua tapaamisiin mahdollisimman sujuvasti. Suunnitelmallisuuden lisääminen voi myös parantaa yhteistyön tehokkuutta ja vähentää tilanteita, joissa tapaamisia joudutaan perumaan tai siirtämään aikatauluhaasteiden vuoksi. Ammattilaisten välinen yhteistyö vaatii jaettua tilaa ja aikaa, jotta kaikki osallistujat voivat tuoda asiantuntemuksensa esille. Tämä tukee havaintoamme siitä, että selkeä vastuunjako ja aikataulutus parantavat yhteistyön sujuvuutta. Simsin tutkimus (2019) tarjoaa tärkeän näkökulman esiopetuksen ja alkuopetuksen yhteistyöhön sekä nivelvaiheiden sujuvuuteen. Hänen tutkimuksessaan korostetaan erityisesti yhteistyön dynaamista luonnetta, jossa yksittäisten opettajien välinen vuorovaikutus sekä organisaatioiden kulttuurit ja rakenne vaikuttavat merkittävästi yhteistyön tehokkuuteen. Tämä muistuttaa siitä, kuinka tärkeää on tarkastella yhteistyötä ei vain yksittäisten opettajien näkökulmasta, vaan myös laajemmin koulun yhteisön ja johtamisen kontekstissa. Nicholsonin (2022) tutkimus avaa myös laajemmin kulttuuristen ja rakenteellisten tekijöiden vaikutusta siirtymiin. Esiopetuksen ja alkuopetuksen välillä vallitsevat kulttuurierot voivat vaikuttaa siihen, miten yhteistyötä tehdään ja miten siirtymät organisoidaan. Nicholson korostaa, että kulttuuriset erot voivat estää yhteisen ymmärryksen syntymistä, jos yhteisiä käytäntöjä ei ole sovittu tai jos eri koulutusasteiden välillä ei ole tarpeeksi avointa vuorovaikutusta. Tämä on linjassa Simsin (2019) ja Rantavuoren ja kumppaneiden (2017, 2019) havaintojen kanssa, joissa todetaan, että yhteistyön onnistumisen kannalta kulttuurien ja käytäntöjen yhteensovittaminen on ratkaisevaa.

Opetussuunnitelmien tuntemuksen merkitys yhteistyössä jakaa mielipiteitä. Toisaalta sen hyödyntämisellä voisi olla positiivisia vaikutuksia siirtymävaiheen tukemiseen ja opetuksen suunnitteluun, mutta toisaalta sujuva yhteistyö on mahdollista myös ilman syvällistä perehtymistä toisen koulutusasteen opetussuunnitelmaan. Yhteistyön onnistumisen kannalta

keskeisempiä voivat olla muu vuorovaikutus ja käytännön toimintatapojen yhteensovittaminen. Tämä voi auttaa alkuopetuksen opettajia huomioimaan lasten aiemmat oppimiskokemukset ja rakentamaan opetusta niiden pohjalta. Esimerkiksi, jos esiopetuksessa on painotettu kielellistä kehitystä, matemaattisia valmiuksia tai sosioemotionaalisia taitoja, tämän tiedon välittäminen voisi edistää sujuvaa siirtymää esiopetuksesta perusopetukseen. Tähän teemaan liittyvä lomakkeen kysymys oli muotoilultaan vaikea ymmärtää, sillä se jätti vastaajalle tulkinnanvaraa tarkoittaako se tuntemusta omasta opetussuunnitelmasta vai toisten opetussuunnitelmasta. Rantavuori ja kumppanit (2017) ovat myös pohtineet omassa tutkimuksessaan opetussuunnitelmien tuntemuksen merkitystä ja todenneet, että yhteiset suunnittelukokoukset, joissa esi- ja alkuopetuksen opettajat yhdessä tarkastelevat opetussuunnitelmia ja niiden yhteneväisyyksiä, voivat parantaa yhteistyötä ja nivelvaiheen sujuvuutta. Simsin (2019) tutkimuksessa ilmenee, että vaikka opetussuunnitelmien tuntemus ja yhteiset suunnittelukokoukset voivat tukea yhteistyötä, todellinen haaste saattaa piillä siinä, kuinka tiedonkulku ja vuorovaikutus toimivat käytännössä. Hän tarkastelee erityisesti tiedonvaihdon esteitä, kuten tiedon epätäydellistä jakamista ja kulttuurisia esteitä eri organisaatioiden välillä. Esimerkiksi esiopetuksen ja alkuopetuksen välillä voi olla ristiriitoja siinä, kuinka koulun aloitusta tulisi tukea, ja mikä on eri toimijoiden rooli tiedon jakamisessa. Simsin näkökulma tuo esiin, että vaikka yhteiset tapaamiset voivat tuoda esille käytännön yhtymäkohtia, ei pelkkä yhteinen suunnittelu riitä ratkaisemaan yhteistyön syvempiä ongelmia, kuten tiedon vaihdon epäsujuvuuksia.

Keskeinen tutkimustulos on, että nivelvaiheen yhteistyössä tulisi kiinnittää huomiota lapsen oppimiseen ja kehitykseen liittyvän tiedon välittymiseen perusopetuksen toimijoille. Tutkimukseen osallistunut alkuopetuksen opettaja mainitsi, että esiopetuksen opettajan pitäisi tuoda esille myös lapsen haasteista, ”kaunistematta” asioita. Tiedonvaihdossa tulisi painottaa sekä lapsen vahvuuksia että mahdollisia tuen tarpeita. Näin koulun henkilökunta voi tarjota lapselle parhaan mahdollisen tuen siirtymävaiheessa ja edistää yksilöllisten tarpeiden huomioimista opetuksessa. Esiopetuksen opettajat saattavat ”kaunistella” tai pehmentää lasten asioita alkuopettajille monista syistä. He voivat haluta antaa lapselle koulun aloitukselle ”puhtaan pöydän” ilman negatiivisia ennakkokäsityksiä tai välttää leimaamista. Lisäksi he saattavat suojella perheitä liialta huolelta tai uskoa, että koulun myötä lapsen haasteet voivat luonnollisesti helpottua. Kyse voi olla myös organisaatiokulttuurista, jossa painotetaan positiivista lähestymistapaa siirtymävaiheessa. Myös viestintähaasteet voivat vaikuttaa siihen, ettei kaikkia asioita tuoda riittävän selkeästi esiin. Alkuopettajan ja esiopetuksen välinen

avoin yhteistyö voisi auttaa varmistamaan, että siirtymätieto on tasapainoista ja hyödyllistä. Rantavuoren ja kumppaneiden (2017) tutkimuksessa havaittiin myös samankaltainen ilmiö, että tiedonvaihdon haasteet voivat liittyä siihen, että eri toimijat eivät aina jaa tietoa johdonmukaisesti tai että eri ammattiryhmillä on erilaisia näkemyksiä siitä, millaista tietoa tulisi välittää. Heidän tutkimuksensa mukaan sujuva siirtymä edellyttää avointa yhteistyötä, jossa tieto lasten vahvuuksista ja tuen tarpeista välittyy koulun henkilökunnalle tasapainoisesti ja ilman kaunistelua. Rantavuoren ja kumppaneiden (2019) tutkimus osoittaa, että eri instituutioiden kulttuurit ja valtasuhteet voivat estää tiedon tehokasta jakamista. Esimerkiksi koulun pedagogiset käytännöt saatetaan asettaa ensisijaisiksi, jolloin esiopetuksen asiantuntijuus jää vähemmälle huomiolle. Tämä liittyy tutkimuksemme havaintoihin siitä, että esiopetuksen opettajat voivat "kaunistella" tietoa tai että alkuopetuksen henkilöstö ei aina koe saavansa tarpeeksi taustatietoa oppilaista.

Vastausten perusteella esihenkilöiden rooli opettajien yhteistyön tukemisessa korostuu erityisesti resurssien ja ajallisten mahdollisuuksien tarjoamisessa. Heidän tulee luottaa opettajien osaamiseen ja varmistaa, että uudet opettajat perehdytetään yhteistyöhön. Käytännön työskentelymuotoja esihenkilöt voivat mahdollistaa antamalla riittävästi aikaa ja resursseja yhteistyölle, kuten esi- ja alkuopetuksen yhteisille tapaamisille. Esihenkilön vaikutus työskentelyyn riippuu kuitenkin paljon tilanteesta ja koulun toimintakulttuurista. Jos koululla on vakiintuneet ja toimiviksi koetut käytännöt, esihenkilön rooli yhteistyön sujuvuudessa on vähäisempi. Tärkeää on kuitenkin, että esihenkilö on tietoinen yhteistyön toteutuksesta, tukee sitä tarvittaessa ja luottaa henkilöstöönsä. Merkittävimmäksi vastaajat kokivat esihenkilön tuessa olleen ajallisten resurssien mahdollistaminen esimerkiksi palaveriosallistumisen kautta. Kokonaisuudessaan koettiin, että esihenkilön tehtävänä on luoda edellytykset yhteistyölle, mutta sen toteutus jää pääasiassa opettajien vastuulle.

Koulun puolella tiedonsiirrot ja yhteistyöhön liittyvät palaverit järjestetään oppituntien jälkeen, jolloin ei tarvita sijaisia. Esi- ja alkuopetuksen työryhmä toimii yhteistyön tukena, ja useisiin tapaamisiin osallistuu myös esiopettajia, mikä vahvistaa yhteistä ymmärrystä ja helpottaa yhteistyötä. Alkuopettaja vastaa pääosin yhteistyön ajankäytön organisoinnista, ja resursseja pyydetään tarvittaessa esihenkilöltä. Esihenkilön rooli yhteistyössä on ensisijaisesti mahdollistava – hän huolehtii, että yhteistyöhön on varattu riittävästi aikaa ja että suunnittelutapaamisiin osallistuminen on mahdollista. Yksi vastaajasta korosti erityisopettajan panosta esihenkilöä merkityksekkäämmäksi. Yhteistyön onnistumisen kannalta tärkeää on, että esihenkilö ymmärtää nivelvaiheen merkityksen ja tukee sitä tarvittavin resurssein.

Rantavuoren ja kumppaneiden (2017) tutkimuksessa korostettiin, että esihenkilöiden tuki on ratkaisevaa resurssien, kuten ajan ja yhteisten suunnittelukokousten, mahdollistamisessa. Heidän tutkimuksessaan havaittiin, että kun esihenkilöt mahdollistavat yhteisiä suunnitteluhetkiä ja kannustavat opettajia työskentelemään yhdessä, yhteistyö paranee merkittävästi. Rantavuoren ja kumppaneiden (2019) tutkimuksessa todetaan, että ilman selkeää rakenteellista tukea, kuten esihenkilöiden tarjoamaa aikaa ja resursseja, yhteistyö jää helposti puutteelliseksi. Tämä tukee omaa havaintoamme siitä, että esihenkilöiden tärkein tehtävä on mahdollistaa yhteistyöresurssit, mutta heidän aktiivisuutensa vaihtelee toimintakulttuurin mukaan. Rantavuori ja kumppanit (2019) huomauttavat, että peruskoulu ja esiopetus eivät ole tasavertaisia oppimisympäristöjä, vaan peruskoulu nähdään usein ensisijaisena. Tämä vaikuttaa myös tiedonsiirron sujuvuuteen ja ammattilaisten roolitukseen yhteistyössä. Nicholsonin (2022) mukaan koulun kulttuuri voi olla hyvin hierarkkinen tai vapaamuotoinen, ja tämä voi vaikuttaa siihen, miten opettajat kokevat yhteistyön ja tiedon jakamisen. Nicholsonin tutkimuksessa käydään myös läpi, kuinka tärkeää on, että siirtymään liittyvissä prosesseissa on mukana kaikkia toimijoita – ei vain opettajia, vaan myös koulun hallintoa ja esihenkilöitä. Tämä korostaa esihenkilöiden roolia, joka nousee myös Simsin (2019) tutkimuksessa esille. Esihenkilöiden rooli siirtymän tukemisessa on keskeinen, sillä he voivat luoda rakenteet ja mahdollistaa yhteistyön edellytykset. Toinen keskeinen teema Simsin tutkimuksessa on esihenkilöiden rooli. Hänen mukaansa esihenkilöiden tehtävänä on mahdollistaa yhteistyö, mutta heidän vaikutuksensa voi vaihdella riippuen koulun toimintakulttuurista ja resursseista. Esihenkilöt voivat tukea yhteistyötä antamalla opettajille enemmän aikaa yhteisiin tapaamisiin ja suunnittelukokouksiin, mutta tutkimus nostaa esiin myös sen, kuinka tärkeää on, että esihenkilöillä on ymmärrys siitä, miksi nivelvaihe on niin tärkeä, ja kuinka he voivat osaltaan edistää yhteistyötä luomalla edellytyksiä ja luottamusta opettajien välillä. Simsin tutkimuksessa tämä teema kytkeytyy läheisesti siihen, kuinka koulun johdon tukema käytäntö voi muuttaa opettajien suhtautumista yhteistyöhön.

Kokonaisuudessaan tutkimuksen tulokset korostavat suunnitelmallisuuden, tehokkaan aikataulutuksen ja avoimen tiedonvaihdon merkitystä yhteistyön onnistumiselle. Tärkeää on sekä eri toimijoiden välinen vuorovaikutus että strateginen lähestymistapa siirtymävaiheiden hallintaan, jotta lasten oppiminen ja hyvinvointi voidaan turvata mahdollisimman hyvin. Tutkimuksemme tulokset ovat yhteneväisiä Rantavuoren ja kumppaneiden (2017, 2019) tutkimuksen kanssa onnistuneeseen nivelvaiheeseen vaikuttavista tekijöistä. Pohdinta Nicholsonin (2022) ja Simsin (2019) tutkimuksista osoittaa, kuinka monivaiheinen ja monen

tekijän yhteensovittamista vaativa prosessi siirtymä on. Koulutusjärjestelmän eri tasojen ja toimijoiden välillä tarvitaan avointa ja jäseneltyä yhteistyötä, jossa ei vain keskitytä pedagogisiin ratkaisuihin, vaan myös kulttuuristen ja rakenteellisten tekijöiden huomioon ottamiseen. Näiden tutkimusten valossa voidaan todeta, että siirtymät ovat monin tavoin yhteiskunnallisesti ja koulutuksellisesti merkittäviä, ja niiden onnistumisen kannalta keskeistä on, että niitä tarkastellaan kokonaisvaltaisena prosessina, jossa kaikkien osapuolten näkemykset ja tarpeet otetaan huomioon.

Tutkimuksen vahvuutena voidaan pitää sen selkeästi rajattua aihealuetta sekä lähdemateriaalia, joka perustuu suomalaisen merkittävän nivelvaiheen tutkijan ja tutkijaryhmän tutkimuksiin. Tämä lähteiden yhteneväisyys luo johdonmukaisen viitekehyksen, jossa saadut tutkimustulokset voidaan asettaa laajempaan kontekstiin ja vertailla aiemmin tehtyjen tutkimusten tuloksiin. Lähteiden yhteneväisyys lisää tutkimuksen sisäistä johdonmukaisuutta ja tarjoaa vahvemman pohjan tutkimustulosten tarkastelulle ja tulkinnalle. Tämän ansiosta voidaan myös arvioida, kuinka hyvin tutkimuksemme havainnot sopivat aiempien tutkimusten viitekehykseen ja millaisia jatkotutkimusaiheita tästä voisi seurata.

Tutkimuksen keskeisimpänä heikkoutena voidaan pitää osallistujamäärän vähäisyyttä, mikä rajoittaa tutkimuksen yleistettävyyttä ja luotettavuutta. Tutkimuslomake lähetettiin yhteensä kolmelle esiopetuksen opettajalle, neljälle alkuopetuksen opettajalle, neljälle varhaiskasvatuksen lastenhoitajalle sekä kahdelle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle. Vastauksia saatiin kuitenkin ainoastaan neljältä alkuopetuksen opettajalta ja kahdelta esiopetuksen opettajalta, mikä tarkoittaa, että varhaiskasvatuksen lastenhoitajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien näkemykset ja kokemukset eivät ole tutkimuksessa edustettuina. Vastaajaryhmien puutteellisuus ja epätasaisuus heikentää tutkimuksen kattavuutta ja luotettavuutta, sillä se ei tarjoa riittävän laajaa eikä kokonaisvaltaista kuvaa nivelvaiheen yhteistyön kokemuksista eri ammattiryhmien näkökulmasta. Näin ollen tutkimuksen tulokset eivät kuvaa nivelvaiheen yhteistyön nykytilaa ja siihen liittyviä haasteita tai onnistumia tutkimuksessa alun perin tarkoitettulla tavalla.

Tutkimuksen tuloksia voitaisiin hyödyntää käytännön tasolla toimittamalla ne tutkimukseen osallistuneille esiopetuksen ja alkuopetuksenyksiköille, jolloin työntekijöillä olisi mahdollisuus saada ajantasaista ja tutkittuun tietoon perustuvaa palautetta nivelvaiheen yhteistyön tilasta omassa yksikössään. Tämä tieto voisi tukea heidän toimintaansa ja auttaa

heitä kehittämään nivelvaiheen yhteistyökäytänteitä vastaamaan paremmin sekä esiopetuksen että alkuopetuksen opettajien tarpeita ja odotuksia. Jakamalla tutkimustulokset osallistujayksiköille voitaisiin edistää tietoisuutta nivelvaiheen yhteistyön merkityksestä ja tarjota konkreettisia kehittämissuhteita käytännön työn tueksi.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi hyödyllistä laajentaa tutkimusotosta kattamaan esimerkiksi yhden kunnan kaikki esiopetuksen ja alkuopetuksen yksiköt. Tällainen laajennettu tutkimus mahdollistaisi kokonaisvaltaisemman käsityksen nivelvaiheen yhteistyön nykytilasta. Laajempi otanta lisäisi tutkimuksen luotettavuutta ja mahdollistaisi eri toimijaryhmien näkökulmien tarkemman analysoinnin. Lisäksi jatkotutkimuksessa voitaisiin hyödyntää monimenetelmällistä lähestymistapaa, jossa yhdistettäisiin esimerkiksi kysely- ja haastatteluaineistoa, jolloin saataisiin syvällisempää tietoa nivelvaiheen yhteistyön haasteista ja onnistumisista sekä eri osapuolten kokemuksista ja tarpeista. Tällainen lähestymistapa tarjoaisi arvokasta tietoa kehittämistyön tueksi ja edistäisi sujuvampaa siirtymää esiopetuksesta alkuopetukseen.

Lähteet

- Ahtola, A. (2016). Koulutulokkaan tukiverkko – nivelvaiheyhteistyö esikoulun ja alkuopetuksen välillä. Teoksessa A. Ahtola (Toim.), *Psyykkinen hyvinvointi ja oppiminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22, 723–742.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0012-1649.22.6.723>
- Kallinen, T., & Kinnunen, T. (2021). Etnografia. Teoksessa J. Vuori (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 29.10.2024, osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Nicholson, P. M. (2022). *Pedagogy, culture and transition: A qualitative, collective case study exploring pedagogies of the transition from Reception to Year One in England* (Doctoral dissertation, University of Leicester). University of Leicester Repository.
<https://doi.org/10.25392/leicester.data.20309592.v1>
- OECD. (2017). *Starting strong V: Transition from early childhood education and care to primary education*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264276253-en>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2024). *Opetus- ja koulutussanasto (OKSA) 3. laitos*. Helsinki: Valtioneuvosto.
- Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus. (2017). *Esiopetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Opetushallitus.
- Rantavuori, L. (2018). The problem-solving process as part of professionals' boundary work in preschool to school transition. *International Journal of Early Years Education*, 26(4), 422–435. <https://doi.org/10.1080/09669760.2018.1458600>
- Rantavuori, L. (2019). *Kohti relationaalista asiantuntijuutta joustavassa esi- ja alkuopetuksessa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Rantavuori, L., Kupila, P., & Karila, K. (2017). Relational expertise in preschool–school transition. *Journal of Early Childhood Education Research*, 6(2), 230–248.
<https://journal.fi/jecer/article/view/114080/67279>
- Sarajärvi, A., & Tuomi, J. (2024). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (uudistettu painos). Tammi.

Sims, E. (2019). *Supporting children through transitions in early childhood education in England: Perspectives of educational psychologists and school staff* (Doctoral dissertation, Cardiff University). Cardiff University Repository. <https://orca.cardiff.ac.uk/>

Soini, T., Pyhältö, K., & Pietarinen, J. (2013). Horisontaaliset ja vertikaaliset siirtymät päiväkodin ja koulun rajapinnalla. Teoksessa K. Karila, L. Lipponen, & K. Pyhältö (Toim.), *Päiväkodista peruskouluun: Siirtymät varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla*. Opetushallitus.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Nivelvaiheen yhteistyö

Opiskelemme varhaiskasvatuksen opettajiksi Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksella. Teemme kandidaatintutkielmaa nivelvaiheen yhteistyöstä esiopetuksen ja alkuopetuksen välillä. Tutkimuksemme tavoitteena on kartoittaa työntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä nivelvaiheen yhteistyöstä.

Toivomme teidän jakavan oheisen kyselyn avulla kokemuksianne ja ajatuksianne siitä, miten yhteistyö on toteutunut työssänne.

Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa noin 20 minuuttia.

Kiitos paljon ajastanne ja arvokkaasta panoksestanne tutkimuksemme avustamiseen!

Ina Tanner & Noora Wasiljeff

Ammattisi

- Lastenhoitaja
- Esiopetuksen opettaja
- Alkuopetuksen opettaja

Kokemukset nivelvaiheen yhteistyöstä

Miten tärkeänä pidät yhdessä laadittua toimintasuunnitelmaa ja sen roolia yhteistyön sujuvuudessa?

Miten roolit ja vastuut on jaettu? Onko vastuunjako ollut mielestäsi selkeä?

Onko mielestäsi yhteistyössä ollut jotain haasteita? (Esimerkiksi vaikeuksia sopia yhteistä suunnittelu-aikaa tai haasteita käytännön toteutuksessa). Millaisia?

Koetko tutustumisella opetussuunnitelmiin olevan vaikutusta yhteistyön onnistumiseen/sujuvuuteen?

Minkä arvosanan (1–10) antaisit yhteistyön sujuvuudesta?

Esihenkilöiden osallisuus

Onko mielestäsi esihenkilöiden osallisuudella vaikutusta työskentelyyn?

Minkälaista koet esihenkilöiden tuen olleen? Ovatko esihenkilöt mahdollistaneet riittävästi aikaa ja resurssia yhteistyön toteuttamiselle?

Minkä arvosanan (1–10) antaisit esihenkilöiden osallisuudesta?

Liite 2. Tietosuojalomake

Tietosuojailmoitus

Olet osallistumassa Turun yliopiston Opettajankoulutuslaitoksessa tehtävään kandidaatin tutkielman kyselytutkimukseen. Tutkimuksen yhteydessä kerääntyviä henkilötietoja käsitellään voimassa olevan tietosuojalainsäädännön mukaisesti (EU:n yleinen tietosuojasetus, 679/2016). Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

1. Rekisterin nimi

Esiopetuksen ja alkuopetuksen välisen nivelvaiheen yhteistyö

2. Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Turun yliopisto, dpo@utu.fi

3. Yhteyshenkilö tutkimusrekisteriä koskevissa asioissa

Ina Tanner, ietann@utu.fi ; p. +358 4496 77 356

4. Tutkimuksen vastuullinen johtaja tai tutkimuksesta vastaava ryhmä

Tutkimuksen ohjaaja: yliopistonlehtori Anne Sorariutta, ansora@utu.fi

Tutkimuksen suorittajat: Ina Tanner, ietann@utu.fi ; Noora Wasiljeff nawasi@utu.fi

5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, käsittelyyn osallistuvat henkilöt ja tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimusmenetelmänä käytetään kyselyä, jonka esi- ja alkuopetusyksikköjen esihenkilöt välittävät eteenpäin esiopetuksen ja alkuopetuksen työntekijöille. Tutkimuksessa kerääntyä henkilötietoina kyselyyn vastaavien työntekijöiden nimi ja sähköpostiosoite. Vastaajat pysyvät anonyymeinä eikä henkilötietoja käytetä tutkimuksessa.

6. Mitä henkilötietoja tutkimusaineisto sisältää

Tutkimuksessa kerääntyä kyselyyn vastaavien henkilöiden nimi ja sähköpostiosoite.

7. Tietojen siirto tai luovuttaminen tutkimusryhmän ulkopuolelle

Tutkimuksessa kertyviä henkilötietoja ei siirretä tai luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolelle. Kaikkia tutkimusryhmän jäseniä sitoo salassapitovelvollisuus.

8. Henkilötietojen suojauksen periaatteet

Henkilötietoja käsitellään luottamuksellisesti noudattaen EU:n tietosuojasetusta ja tietosuojalakia. Tutkimusaineisto henkilötietoineen tallennetaan Turun yliopiston ylläpitämälle Seafire-palvelimille. Kyselyvastauksiin liittyvät tunnistetiedot poistetaan ennen tutkimusaineiston analysointia.

9. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Tutkimusaineisto henkilötietoineen poistetaan tutkimuksen valmistuttua viimeistään

31.5.2025.

10. Rekisteröidyn oikeudet ja niiden mahdollinen rajoittaminen

Tutkimuksen osallistujilla on oikeus pyytää rekisterinpitäjältä pääsy itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää kyseisten tietojen oikaisemista tai poistamista.

Osallistujilla on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle, mikäli he katsovat, että henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä (<https://tietosuoja.fi/yhteystiedot>).